

Raskó György

Kevésbé lédús nyár

Hogyan fojtja meg a feketegazdaság az agráriumot?

A dinnyetermesztés kockázatos iparág – s ezért, vélnénk, a termelők edzettebbek, türelmesebbek és életképebbek a többi agrártermelőnél. Az idei nyáron mégis elszakadt a húr, legalábbis a békési dinnyéseknél; rossz néven vették, hogy az egyik áruházlánc a szezon elején 49 forintos kilónkénti árral kezdett akciózni. A látványos balhékat kedvelő Karsai József országgyűlési képviselő nyomában az ártetőzési szándék miatt feldühödött termelők élére állt, s blokádot szervezett a cinkosnak vélt felvásárlók ellen. Hogy tiltakozásuk címlapos legyen, a termelők Karsai bátorításával több mint 100 tonna görögdinnyét borítottak ki az áruház parkolójában. Am különösebb szolidaritást így sem váltottak ki honfitársaikban, akik inkább rávetették magukat a földre öntött ingyendinnyére, vagy hosszú sorokat vártak ki az olcsó gyümölcsért. A képviselő állítása szerint miután minden – az ügyben érintett – felvásárlóval megállapodtak, hogy legalább 30 Ft-ot fizetnek a dinnye kilójáért, a törvénytelennek minősített blokádot azonnal megszüntették. Ez az ár az átlagos színvonalon termelők számára már valóban tartalmaz szerény jövedelmet (idén az önköltség 15–25 Ft/kg körüli), de erősen kérdéses, hogy az efféle akciók hosszabb távon is hasznosak-e a hazai dinnyetermelők számára.

A „dinnyeügy” jelentősége túlmutat önmagán. Tanulmányozni lehet rajta a piacgazdaság magyarországi torzulásait, különösen az emberi tényezőkhöz kapcsolható deficiteket, melyek oly jellemzőek a hazai agráriumra. Tény, hogy a zöldség- és gyümölcsstermesztés az időjárás alakulásától erősen függő, ezért az átlagosnál kockázato-

sabb gazdasági tevékenység. Ennek ellenére a számos mezőgazdasági ágazatot „agyontámogató” uniós közös agrárpolitika ehhez alig nyújt segítséget, s azt a keveset is a kedvezőbb körülmények között termelő mediterrán országok gazdálkodóinak juttatja. Nincs ez másképp a nemzeti forrásokból adható támogatások elosztása terén sem; az ágazat itthon is mostohagyereknek számít. A hazai zöldség- és gyümölcsstermelőkre tehát valóban rossz idők járnak. Tavaly a súlyos fagy, majd az aszály valósággal padlóra küldte a gyümölcsstermelőket; utolsó tartalékaikat is felélték. Idén pedig hiába volt jó a termés, az alacsony átvételi árak miatt ismét veszteségesnek bizonyult a meggy és a boggyós gyümölcsök termelése. Az is biztosan kijelenthető, hogy a gyümölcspiaci botránysorozat következő állomása az almaszüret lesz, amikor az almatermelők elégedetlenkednek majd az alacsony átvételi árak miatt. Miután az elmúlt évtizedben nem volt olyan év, hogy ne lett volna alma-, meggy-, dinnye-, eper- vagy málnaháború, megjósolható, hogy a botránysorozat jövőre is folytatódik.

Vajon mindez magyar fátum lenne? Vagy csak arról van szó, hogy termelőink szervezetlenek, alulképzettek, s még mindig nem értik a piacgazdaság íratlan törvényeit?

A magyar agrárvállalkozók többsége láthatóan nincs tisztában a piaci mechanizmusokkal. Ha sok a gyümölcs, a zöldség, a tej, a sertés, s lemennek a szabadpiaci árak, vagy a fölösleget senki nem veszi át, rohannak a Kossuth térre állami beavatkozásért. Úgy gondolják, az állam kötelessége költségvetési pénzekből elhárítani a piaci zavarokat, mint Kádár alatt, a „régis szép időkben”, amikor az állami tulajdonú élelmiszer-ipari és kereskedő cégeknek, de burkol-

tan a termelőszövetkezeteknek és ÁFÉSZ-eknek is kötelező volt felvásárolni minden eladásra kínált terményt – ha volt rá kereslet, ha nem. Csakhogy azóta eltelt 18 év, és e tekintetben valóban megtörtént a rendszerváltozás.

De nem csak a gazdák – egyes politikusok, az agrár-érdekvédelmi szervezetek felelős vezetői sem akarják megérteni, hogy az államszocializmus bukása óta más gazdaságfilozófiai elveken nyugvó, új piaci struktúrák kiépülése folyik, ahol állami beavatkozás csak speciális esetekben és erős korlátok között lehetséges. Bonyolítja a helyzetet, hogy 2004-ben csatlakoztunk az unióhoz, mely közös agrárpolitikát folytat, s az agrárpiacokat központosítva szabályozza és irányítja Brüsszellel. Ez vonatkozik többek között az agrárpiaci rendtartás keretében nyújtott támogatások elosztására, a piaci beavatkozások módjára, idejére vagy épp a külső védelmi szint (vámok, adminisztratív mennyiségi korlátok, az egyes országoknak nyújtott kedvezmények) meghatározására is.

A zöldség- és gyümölcspiacon a kereslet-kínálat gyors változása, az egyensúly lokális, regionális felborulása mindennapos jelenség Európában és az egész világon. A fejlett piaci infrastruktúrájú és gondolkodású országokban ez senkit sem ér váratlanul, s emiatt a piaci zavarok elhárítása is viszonylag gyorsan, gördülékenyen megy. Hollandiában, Belgiumban, de akár a szomszédos Ausztriában sem gondolják a termelők, hogy ezeket a kormányuknak kellene megoldani. A szokásosan látványos tüntetéseket szervező francia parasztok is elsősorban a lakossági szolidaritás, s nem a kormányzati beavatkozás kicsikarásáért akcióznak. Védekezési mechanizmusuk jól felépített, szervezethezük megfelelő ahhoz, hogy ha nem is

egyenlő, de jó pozícióban legyenek a nagy kereskedelmi láncokkal folytatott tárgyalásokon.

Nálunk azonban szinte totális a szervezetlenség. Ezerszer hallottuk: szoros összefogásra van szükség ahhoz, hogy az agrártermelők kompetens partnerei legyenek a feldolgozóknak, az üzletláncoknak. Az agrárkormányzat már legalább egy évtizede ösztönzi, támogatja a termelők beszerzési és értékesítési szövetkezéseibe (bész, tész) tömörülését; az unió a tészeken keresztül forgalmazott zöldség és gyümölcs után árbevételhez kapcsolt támogatást folyósít, s hozzájárul az ilyen szervezetek logisztikai fejlesztéséhez is. S mert szóból ért a magyar, mára már létre is hoztak közel száz tészet – ám, tisztelet a kivételnek, többségüket csak azért, hogy az uniós támogatást le lehessen szívni. Logisztikai fejlesztések – szabványosítás, csomagolás, hűtőtárolás, elsődleges feldolgozás – ritkán szerepelnek a tészek hosszú távú terveiben. Termelőink nem értik, hogy csak akkor válhatnak egyenrangú tárgyalófelelő, ha országos méretekben szervezik meg magukat egy-egy termékcsoporthoz. A dinnyéseknak is az adna esélyt hatékony fellépésre, ha legfeljebb három dinnyeértékesítéssel foglalkozó tész lenne az országban: egy a békésieknek, egy a hevesieknek, egy a dunántúliaknak. De úgy, hogy ezek összefognak minden termelőt; garantálják körükben a minőséget és a dinnye eredetét, nem adnak el neppereknek, nem értékesítenek számla nélkül, és azonnal kizárják maguk közül a hamiskodókat, például azokat, akik a szervezeten kívül engedély nélkül eladnak. A hazai gyakorlatot és a termelői hozzáállást ismerve ez hiú álom. Ami elkeserítő – hisz a holland, spanyol, portugál, de még a közismerten lazább olasz termelők is képesek az önfelegyelésre és az önszerveződésre.

hatvannégy vár, megye-e. A többiek elköltöztek – ki a városba, ki a túlvilágra. „A temetőben már többen vagyunk, Siposok. Nekem is pocsolyaát-folyásom van a bal szemgödörben.” A Tüdőbajos megjegyzi, ez olyan szép, és annyira szar lehet. Nézi (az egyik, élő), Sipos kezében már ott a sarló. Mariska néni is ájtón – mi van itt, falunap? „Az úgy történt, hogy Lidi fölhergelte Rexet, az kitért, és megharapta az osztrák horgolt kutyáját. Az osztrák felkapta a konyhakést, berohant Siposhoz, negyvenhatezerbe került Bécsben a mütét!”

Most, hogy mindent tudnak, irány Felsőszőlő, ahol a Tüdőbajos régi egyetemi társa nyaral felesége ősi birtokán. Az asszony néz, kik lehetnek ezek, ilyenkor, ebédidőben, errefelé, ahol csak a madár – se a vonat, se az óra, de még a Magyar Hírlap se jár. A Professor telefonja kikapcsolva, kikapcsolódni és dolgozni szeretne (épp harmadik, Legeslegnagyobb Doktorját írja – ő bezzeg vitte valamire!), de itt, a hármast határon, délnyugaton, az Asztmás, a Golyvás és a Tüdőbajos, a három klónboy elől ő sem menekülhet. Házi szilvapálinkára lendvai bor, aztán a Professor megmutatja saját traktorát és a Rákosi-Művekben készült

Csepel motorját. Traktoros érkezik, főlészántja túloldalon a földet – a Professor gyümölcsfákat ültet. Ha egyszer felnövök, én is Professor leszek – gondolja a Tüdőbajos. Élni, tudni, kell. Búcsúzóul frissen szedett barackok. S mert nem akarták bepiszkolni a makulátlan birtokot (tudják, mi az illem, hely), megállnak az erdőben. Locska. *Lovska Druzina Pecarovci*, mert ez már Szlovénia. Üres városokon, falvakon át – itt mindenki dolgozik (vagy otthon döglök). Csak egy nénit látnak, az úton, az ő sávjukban söprögöt, nyugodtan, nem siet, csak eléjük, amikor az Asztmás (a továbbiakban: A.) káromkodva fékez. Szerencséd, öreganyád. A néni is káromkodik, ilyenkor erre járni, most kezheti előlről. A Golyvás (a továbbiakban: G.) mutogat, az ott már a Júlia, Alpok. Este érkezik meg Ljubljanába.

Diákszálló, kollégiumi élmények. A Tüdőbajos (a továbbiakban: T.) későn érkezik, övé a közelebbi ágy. Az emeleten csak női vécé, de a T.-nak sürgős. Hölgy érkezik a szomszédos fürdőbe, diszkrét csurgás. Fürdő szememnek. Kopognak, a T., nőimitátor, vékony hangon kiszól, ájnmoment! Klejnproblem! – szól vissza a G., neki is sürgős. Együtt röhögnek, az A.-on, amikor ki-

jön a szomszéd fürdőből. Aztán gyorsan ki, mert megjötték a nők. Kaja, pia? A belváros közel, közel egy óra gyalog, még fél óra, míg találnak egy közértet (*Mercator*). Egy kiló kenyérral és hat doboz sörrel kiülnek a Ljubljanica partjára, beparkoló autósok hajléktalanokra gyanakodva nézik őket, illet még nem láttak. Lemennek a folyóhoz, a maradék söröket a túlsó part folyó fölötti népteraszán isszák meg. Négy lány egy üveg bor körül. A T. beszélgetést kezdeményezne, keresi az útikönyvben, hogy mondják szlovénul: „Mit szólnátok hozzá, ha együtt töltenék el az este, s ha úgy adódik, az éjszaka kellemesnek ígérkező és hátralevő részét egy hangulatos teraszon?” De csak annyit talál: *Koliko stane na noc?* (Mennyibe kerül egy éjszakára?) Teraszról szó sem lehet – emelt fővel haladnak el a füledt nyári éjszakában a zsúfolt, zsongó teraszok előtt, ide ők be nem ülnek, nincs az a pénz. Vacsora (*obed*) egy külvárosi kerthelyiségben; a G. halmazati büntetésként még vegetárius is, megint gombát (*gobe*) eszik; az A. és a T. ráadásul májas is, tehát *jetra*. Tocsog az olajban, csúszik rá a sok *toceno* (csapolt) sör (*Union*). Ketten könnyen, a G. nehezen, az A. és a T. horkoláspárbajára alszik el. (*Folyt. köv.*)

– A szociális piacgazdaságon azt értjük, hogy a piacgazdaságba építünk bele olyan elemeket – például a kis- és középvállalkozások fejlesztését –, amelyek lehetővé teszik, hogy szétterüljenek a gazdasági növekedés hatásai, és ezáltal mindenkinek a helyzete javuljon. Amit viszont a jelenlegi kormány ért a fogalom alatt, az tulajdonképpen a szocialista piacgazdaság, egy fából vaskarika, egy fajta újraelosztás – magyarázza a szelid mosolyú szakértő, s mielőtt továbblépne, még hozzáteszi: mi nem a rászorulókat támogatjuk, hanem a hazai vállalkozásokat védjük meg a monopólistákkal szemben. Hogy ez protekcionizmus volna? Hát aztán, legfeljebb a liberális cipőmet is megszagatom kicsit!

Lám, a „szociális piacgazdaság” hívószavára egy magas, vékony, szigorú tekintetű, szemüveges úr jelenik meg. Bár arcát maszk rejti, gondosan egyensúlyozó szavaiból hamar kiderül, hogy, miként 2001–2002-ben, úgy az eljövendő Fidesz-kormányban is számít a pénzügyminiszteri posztra. Lassan a tesztel, uraim! – inti rendre renitenskedő kollégáit. Az egykulcsos szja-t hagyjuk meg a kis pártoknak, a mi helyünk KDNP-s testvéreinkkel együtt a családi személyi jövedelemadó mellett van. Berkeinkben elég, ha Járai képviseli a liberalizmust, neki legalább jól áll, mi hirdessük csak továbbra is az állami beruházásélénkítő és munkahelyteremtő programokat. Tartsátok észben: a Fidesz programja azért vállalható, mert egyszerűen gondol az emberek többségé-

re és a piaci elvárásokra. Azt meg végképp ne feledjétek: mi most mégiscsak egy ellenzéki párt vagyunk, akik szeretnének voksokat gyűjteni, ezért olyan programot szeretnénk készíteni, ami mindenkinek jó.

Mit tesz isten, az imént megidézett arc is felbukkan hirtelen, bár ez csak a látszat: valaki tréfas kedvében Járai-álcát húzott a fejére. Ki lehet ez a bátor ember? Hiszen nyíltan vállalt neoliberalis nézetei miatt a politikusból alkatú politikusok még akkor sem vennének föl egy ilyen álcát, ha közelálló nézeteket vallanának. Meg aztán újabban az a Fidesz kritizálja nyíltan az erős forintot fenntartó új jegybankelnököt, amelyik korábban teljes mellszélességgel állt ki a hasonló monetáris politikát folytató Járai elnök mellett. De lám csak, a (politikai izgalmaktól is) túlfűtött bálterem megtette hatását: egy röpké pillanatra, épp csak hogy letörölje az izzadságot gyöngyöző homlokáról, a rejtélyes alak leveszi maszkját, s kiderül, hogy a Járai-álcát nem mást takar, mint magát Járai Zsigmondot. A leleplezés sem zavarja abban, hogy vitába szálljon egykori pénzügyminiszter-utódjával, és kifejtse: igenis radikálisan, 2500-3000 milliárd forinttal le kell faragni a költségvetés kiadásait ahhoz, hogy lehetőleg még ebben az évszázadban, és ne évtizedekkel Bulgária után legyen eurónk.

A zajos vita egy koronával, jogarral és mindenféle egyéb hatalmi szimbólummal ékesített jelmezt viselő úr figyelmét is felkelti. Uraim, mi

folyik itt? Nem azt kértem, hogy vitatkozzatok, hanem azt, hogy többféle értéket jelenítsetek meg a társadalom előtt, mert a célunk nem csekély: legalább 75 százalék +1 szavazatot szeretnénk! Ez már egy gazdasági társaságban is keresztül tud vinni mindennemű változást, és bár a köztársaság nem részvénytársaság (ha-ha!), biztos, ami biztos. Nézzétek meg az én jelmezzemet, direkt fregoliruhaként szabattam! A színe neoliberalis-forma öltöny: ezt a nemzetközi nagytőke képviselőinek mutatom, de azért van hozzá egy protekcionista nyakkendőm, amit akkor viselek, amikor éppen egyezséget ígerek a hazai vállalkozói csoportoknak. A kifordított-befordított ruhám visszája kissé avított, szociálkonzervatív fazonú viselet, magyaros sujtással: ezt akkor hordom, amikor választóinkat próbálom megnyerni, mondjuk új egyezséget kínálok a nyugdíjasoknak vagy a lakótelepen élőknek. Meglátjátok, e ruházattal mindenkit leveszek a lábáról. Tőletek csupán azt várom, hogy meggyőzően játsszátok el a szerepeteket. És persze jól vigyázzatok, nehogy idő előtt lehulljon rólatok a gondosan tervezett álcát!

(A dőlt betűvel szedett idézetek forrása: Öt kulcsos áfa, egykulcsos szja. Interjú Matolcsy Györggyel, Népszabadság, július 14.; Beszéljünk végig a fogalmakat! Interjú Cséfalvay Zoltánnal, Figyelő, július 24.; „Én nem vadkapitalizmust akarok Magyarországon”. Interjú Varga Mihállyal, Hírszerző, április 11.)

Szövetkezeteik ma már domináns szereplői országuk zöldség- és gyümölcs piacának, és versenyképesek az unió más országaiban is.

Ám nem ez az egyetlen ok, ami miatt Magyarországon a legális gazdasági szférában nem jönnek létre hatékony termelői értékesítési szerveződések.

A magyar agráriumban hagyománya van a szürkegazdaságnak. A mezőgazdasági kistermelők – a háztáji gazdálkodók – az előző rendszerben jelentős kiváltságokkal rendelkeztek a közteherviselésben (se adót, se járulékot nem fizettek), többek között azért, mert a keleti blokkban a pártvezetők rémálma volt az esetleges élelmiszerhiány. Magyarországon, a KGST éléskamrájában a mezőgazdasági termelést csúcsra járaták. A nyolcvanas évek közepén a magyar mezőgazdaság termelésének volumene világszerte elismerést váltott ki. Az akkori optimizmusra jellemző, hogy a szovjet rosszallás ellenére Magyarország csatlakozott a világ élelmiszerpiacának teljes liberalizálásáért küzdő Cairnsi Csoporthoz (1986). (Micsoda szemléletbeli változás: 2008-ban, a totális kudarcba fulladt WTO-tárgyalásokon már a protekcionista piacpolitika fenntartása mellett kardoskodó legkonzervatívabb uniói tagokkal, a franciákkal, az osztrákokkal vállaltunk közösséget...) Az agrárium teljesítménye akkor két és félszerese volt a mostaninak, de így sem tudtunk annyi élelmiszert előállítani, amennyire egyedül a Szovjetunióknak szüksége volt. Ezért nem számított, milyen szervezeti formában, minőségben, kicsiben vagy nagyban, egyénileg vagy szövetkezetben folyik a termelés, csak legyen elég zöldség, gyümölcs, hús, tej, amit a hazai ellátáson túl az ország nyersolajért, gázért, „keményvalutáért” a külfiacon felkínálhatott. A nagyüzemek és a háztáji kart karba öltve, hősiesen termeltek; 1989-ben például az összes konvertibilis devizabevétel 24 százalékát a mezőgazdasági nyersanyagok és élelmiszerek exportja adta. A párt és a kormány pedig hálas volt a falu népének, megbecsülte és kiváltságokkal halmozta el a kis- és nagygazdákat egyaránt.

A rendszer- és világrendváltással aztán egy csapásra megszűnt a védett keleti élelmiszerpiac, ahol évtizedekig minden élelmiszernek nevezhető agrárterméket el lehetett szólni, a zakuszkától a szabolcsi rothadt almán meg a szesszel „feljavított” tokaji boron át a robbantott csirkéig és a húszegény zsírsertésig. Agrárgazdaságunk hosszú időre lejtőre került, a felére, egyes ágazatokban a harmadára csökkent. De a termelőknek nyújtott kiváltságok megmaradtak, mert a kormányok nem mertek hozzájárulni az előző rendszertől örökölt adókedvezményekhez, a mezőgazdaság kusza közgazdasági feltételrendszeréhez. Sőt, a kiváltságok túléltek az unió csatlakozását is. Az őstermelők ma is vígan osztják szét inaktív családtagjaik között a jövedelmet, hogy lehetőleg senkinek se kelljen adót fizetnie. Nyugdíjjárulékot, egészségbiztosítási hozzájárulást is lehetőleg csak a főfoglalkozásúként minimálbérre bejelentett családtag után. Hisz adó-, járulékos- és áfamegtakarítással ma is többet lehet keresni a szürkegazdaságban (ez más nemzetgazdasági ágazatokban is jellemző), mint egy profi módon működő termelői értékesítési szövetkezet tagjaként, ahol minden adásvételről nyilvántartást vezetnek, a számlát áfával állítják ki, auditált mérleget készítenek, fizetik a közterheket, ismertek a bevételek, becsülhetők a gazdálkodói jövedelmek. Állítom: a gazdáknak nincs velük született undoruk a szövetkezéssel szemben, nem a kollektivizálás során szerzett lelki sérülések miatt utálnak közösködni, hanem *üzletileg* nem éri meg a fehér gazdasághoz csatlakozni. És amíg a kiváltságok megmaradnak, ne csodálkozzunk, hogy az élelmiszer-termelésben 30 százalék körüli a szürkegazdaság súlya, s derék gazdáinknak nem akaródzik azt elhagyni, minden jó szándékú kérés, intelem ellenére sem.

De nem csak a termelőkkel van baj.

Az agrárkormányzat és a szakigazgatás sem áll mindig a helyzet magaslatán. A termelői értékesítési szövetkezetek elismerése dőcögösen megy. 2004-ben pél-

dául 101 elismertetésre váró tész volt Magyarországon, melyekből 2007 végéig mindössze kilencet ismert el az FVM. A tész-tagok száma 20 ezer körüli, a nyilvántartott őstermelőknek mindössze 4 százaléka! A tagoknak a megtermelt zöldség és gyümölcs legalább 80 százalékát a tézsen keresztül kellene értékesíteniük ahhoz, hogy a szövetkezés és a tag is hozzájusson az uniós támogatáshoz (az árbevétel 4,5 százaléka). Ám mert a szürkegazdaságban jövedelmesebb az élet, alig néhány tész esetében valósul meg ez az értékesítési arány. Nem csoda, hogy a tézsek által értékesített termények súlya a zöldség-gyümölcs ágazatban a meggyet és az uborkát leszámítva elenyésző. (A dinnye esetében 10, a málnánál és ribizlinél 4-5, de még a gazdasági szempontból kiemelkedően fontos almánál is mindössze 15-20 százalék körüli.) A tézsek fejlődését a szokásos tökehiány mellett azonban leginkább az gátolja, hogy nem tudják megfizetni a profi kereskedelmi és marketingszakembereket, s hiányoznak az agrárlogisztikához értő fejlesztőmérnökök is. A tézsek nem fejlődnek, céljuk elsősorban az uniós támogatás leszívása, tisztelet az olyan ritka kivételnek, mint a Mórakerti Szövetkezet. Pedig a nyugati példák azt mutatják, hogy érdemes lenne törődni velük. Ehhez a kormányzatnak a mainál sokkal aktívabban kellene segítenie őket. Át kellene gondolni az Új Magyarország vidékfejlesztési programjait, a pénzt értelmesebb célokra elosztani. Most sokat költ az állam a szántóföldi növényter-

melés gépeinek támogatására, jól lehet ott enélkül is komoly jövedelem képződik, míg a megérdemeltnél jóval kisebb a keret agrárlogisztikai fejlesztések támogatására vagy a magyar zöldség és gyümölcs külpiaci marketingjére.

De a hazai versenyjog sem segíti a kép tisztulását. Az agrárpiacon sajátos szabályok érvényesek, s ez kétségtelenül behatárolja a Gazdasági Versenyhivatal mozgásterét. A beszerzési ár alatti értékesített példáról tiltja az agrárpiacon rendtartásról szóló törvény, a versenytörvény pedig nehezen tudja értelmezni, mert az agrárpiacon keretfeltételeket (intervenció, garantált ár, exportszubvenció stb.) Brüsszel szabja meg. A kereskedők nehezen értik, miért vesz egy kalap alá minden élelmiszert a rendtartási törvény, s miért nincs kivételes szabályozás legalább a frissen értékesített gyümölcsökre és zöldségekre. Az agrártermékek nagy hányada gyorsan romló áru, amit esetenként csak diszkonttal lehet értékesíteni, akkor is, ha a szabványnak még megfelel. Ha emiatt egy kereskedelmi lánc akciózik, akkor az agrárpiacon rendtartásról szóló törvény alapján az eladott áru értékének a kétszeresével lehetne büntetni. A dinnyeügyben az FVM államtitkára szóban már bejelentette a bírságolást – de ki gondolja komolyan, hogy e kusza törvények és rendeletek mellett ebben az országban valaha is kifizetik e büntetést?

A szerző közgazdász, agrár-vállalkozó.

Játék

Heti játékunkon 3x2 db belépőjegyet sorsolunk ki a francia sanzonn királya, Kozma László sanzonestjére. Az előadás időpontja: 2008. szeptember 11., 19 óra. Helyszíne: Spinoza Ház, Bp. VII., Dob u. 15.

Kérdésünk:

Beküldési határidő: 2008. szeptember 4.

A megfajteket várjuk a jatek@narancs.hu címre, vagy postán: Magyar Narancs, 1016 Budapest, Naphegy tér 8.

Kérjük, adják meg pontos postacímüket és telefonszámukat is!

Jelige/az e-mail tárgya: **SANZON**